

Broj 135. kolovoz, 2023.

GLASNIK

Kotorvaroškog kraja

Radost temeljna misao kršćanskog poslanja

Izvor naše radosti je vjera. Vjerujemo u Boga koji nas je stvorio za ljudsku radost. Do izvjesna stupnja osjećamo tu radost na zemlji, ali u njenom punom obilju tek na nebu. Predodređeni smo da osjećamo ljudske radosti: radost zbog života, radost zbog ljubavi i prijateljstva, radost zbog nekog uspjelog djela. Kao kršćani imamo još jedan daljnji razlog za radost: Kao i Isus znamo da nas Bog, naš Otac, sve voli. Ta ljubav mijenja naš život i ispunjava nas radošću. Ona nam olakšava spoznaju da Isus nije došao da bi nam nametnuo teret. On je došao da bi nas poučio što znači biti potpuno sretan i biti posve čovjekom.

papa Ivan Pavao II

Izdavač:
Župni ured Rođenja B. D. M.
78220 Kotor Varoš
Tel./fax: 051 785 050
E-mail: mladi-kotorvaros@blic.net
www.kotorvaroskadolina.com

Redakcija: Viktorija Barišić, Luca Koroman,
fra Juro Aščić, fra Zoran Mandić, fra Anto
Šimunović, fra Petar Karajica, fra Marko
Bandalo, fra Stipo Marčinković

Glavni urednik: Fra Zoran Mandić
Tehnička obrada: Viktorija Barišić

Tiraž: 250 primjeraka
Tiska: "JU Centar za kulturu, sport i
informiranje" Kotor Varoš
CIJENA: 2,5 KM

Šaranje jaja u župnom uredu

Postade tradicija na Cvjetnicu šarati jaja u župnom uredu. I ove godine u nedjelju 02.04.2023. godine na Cvjetnicu organizirali smo šaranje jaja u župnom uredu. Žene koje su našle vremena i volje došle su u popodnevним satima, uzele šaraljke u ruke i krenule sa svojim kreacijama. Ove godine okupio se veliki broj žena. Posebno tehniku šaranja

pokazala nam je Curka- Zeba Manda i Ivka Jelušić koje su našarale prekrasna jaja a i ostale žene su se trudile da što ljepše našaraju jaja. Pravo malo takmičenje. Župnik se potrudio da nabavi pravi vosak za šaranje jaja.

Jaja smo šarali za potrebe Caritasa, točnije patronažne službe kao i za korisnike Doma za stare i nemoćne na Petrićevac, kao i za Starački dom „Bolji Život“ u Kotor Varošu.

U kotorvaroškom kraju uz Uskrs vezani su različiti običaji. Većina njih se održala do danas. Najstarija tehnika šaranja jaja poznata po ovim prostorima je tehnika šaranja voskom. Iako je ta tehnika teška i iziskuje strpljenje i vrijeme ipak se očuvala do današnjih dana a kako žene rekoše “ako želiš lijepo i strpljivo našarati jaje treba ti najmanje pola sata za svako”. Umijeće šaranja uskrasnih jaja oživljava se kroz obiteljske tradicije prenošenjem na mlade generacije.

Želimo da se ova lijepa tradicija nastavi, da mladi vide od iskusnijih tehniku i način šaranja jaja kao i sam način bojanja jaja koji je isto tako važan.

Viki

Uskrs 2023. godine

Uskrs smo proslavili u lijepom ozračju. Vrijeme tmurno, hladno ali to nije spriječilo da veći broj vjernika dođe u Kotor Varoš da proslave ovaj blagdan sa svojim najmilijima u rodnom kraju. Svete mise su održane u Zabrdju, Kotor Varošu i Vrbanjcima.

Inače, u vrijeme blagdana u Kotor Varošu bude veoma živo jer veliki broj naših vjernika koji žive u Hrvatskoj, ali i drugim zapadnim zemljama rado koristi slobodne dane da posjeti najmilije. Svetu misu je predvodio fra Petar Karajica uz koncelebraciju fra Zorana Mandića, a u Vrbanjcima fra Juro Aščić. Uskrs je Božji odgovor na čovjekovu pobunu protiv dobrote, ljubavi i milosrđa.

Lijepo je bilo vidjeti na misama veći broj djece.

Završetkom misnih slavlja nastavljeno je druženje pred župnim crkvama, gdje su se vjernici, uz čestitanje Uskrsa, okušali i u tradicionalnom tucanju jajima, nakon čega su se razišli a proslavu nastavili u obiteljskim kućama, te potom obilazeći rodbinu i prijatelje. Kao što tradicija nalaže i kao što to godinama radimo i ove godine birali smo najljepše našarano jaje. Komisiji nije bilo lako. Svako jaje je na svoj način bilo prekrasno našarano i obojeno. Pobjednici su dobili i

lijepu nagradu.

Djeca nisu mogla bez svoje zabave koju svake godine Željo i Zlaja i ostala ekipa organiziraju i nagrađuju one najuspješnije. Dosta ih se takmičilo trčeći i držeći jaja u žlicama ali oni koji su vježbali i pobijedili su.

Viki

Proslava sv. Leopolda Bogdana Mandića

U petak, 12. svibnja 2023. proslavili smo sv. Leopolda Bogdana Mandića u filijalnoj crkvi u Zabrdju. Misno slavlje predvodio je vlč. Antonio Kovačić uz koncelebraciju fra Zorana Mandića, fra Jure Tokalića i fra Jure Aščića.

U prigodnoj propovijedi vlč. Antonio je istakao kako smo okupljeni ovdje u Isusovo Ime kao njegovo malo stado. U tom malom stadu, Bog uvijek izabire primjere svetosti, među kojima je i sv. Leopold Bogdan Mandić. Njega pamtimo po dvije stvari: bio je dobar i vjerni ispovjednik i bio je preteča ekumenizma – zalagao se i gorljivo je molio da pravoslavni kršćani budu dio jednog Kristovog stada – Katoličke Crkve. No poznat je i po gorljivoj ljubavi prema svojoj rodnoj grudi od koje je bio odijeljen skoro tijekom cijele službe. Otkad je postao redovnik, a onda i svećenik bio je u tuđini, tek je kratko vrijeme bio u Zadru i Rijeci, ali su ljudi iz Padove toliko tražili da im se vrati ispovjednik Leopold da poglavari nisu mogli odbiti tolike zahtjeve.

Na svetoj misi okupilo se oko 130 vjernika, a za sve prisutne bio je pripremljen ručak. Vrijedni Zabrdci potrudili su se da sve prisutne počaste s pečenjem i pićem a vrijedne Zabrtke su očistile i ukrasile crkvu.

Viki

Posjet vjernika iz Vetova

U nedjelju 21.5.2023. godine župu Sokoline posjetili su vjernici iz župe Vetovo zajedno sa svojim župnikom vlč. Želimirom Žuljevićem. Kako inače na Sokolinama na Mladu nedjelju bude misa okupio se veći broj vjernika iz župe Kotor Varoš i Vrbanjci. Misno slavlje predvodio je vlč. Želimir uz koncelebraciju fra Jure Aščića. Misno slavlje uveličao je i zbor vjernika iz Vetova. Vlč. Želimir u svojoj propovijedi osvrnuo se na vjernike koji su izbjegli s ovih prostora ali koji svoj rodni kraj i dalje nose u

srcu i rado ga posjete i obiđu. Zato su ovom prilikom i hodočastili u svoju rodnu župu Sokoline. Fra Juro, župnik sokoljski je rekao da se raduje ponovnom susretu iduće godine u svibnju kada bude mlada nedjelja. Ti susreti trebali bi postati tradicionalno hodočašće Gospi na Sokoline.

Nakon svete mise za sve prisutne pripremljen je ručak koji je pripremio restoran „Grad“ Kotor Varoš. Ručkom i pićem hodočasnici iz Vetova počastili su sve prisutne. Uz harmoniku zaigralo se i kolo a sunčano vrijeme je još više unijelo radosti u srca.

Viki

Susret u Livnu

U okviru Caritasa Banja Luka u Livnu od 26.05. do 28.05.2023. godine održan je susret Župnih Caritasa banjalučke biskupije. U sklopu projekta Župnog Caritasa čiji je koordinator dipl. pedagog Sandra Orlovac u subotu 27.05.2023. godine održan je trening na temu Život s demencijom čiju je prezentaciju održala gđica mr.sc. Žaklina Garić, ravnateljica Doma za starije“ Ivan Pavao II“ Banja Luka a prezentaciju druge teme Digitalna sigurnost za starije osobe predstavio je g-din dipl.ing. Siniša Moreti djelatnik Caritasa Banja Luka. Treningu su prisustvovali suradnici i volonteri župa Banja Luka, Kotor Varoša, Prnjavor, župa Livno, Župa Vidoši i župa Bila.

Učesnike treninga je pozdravio mons. Dr. Miljenko Aničić direktor Caritasa koji je nakon molitve upoznao

sudionike sa dosadašnjim iskustvom i radom Caritasa Banja Luka, s početkom rada Caritasa, poteškoćama koje su susretali u dosadašnjem radu kao i aktivnostima, te istakao da su srodne teme predavanja Demencija i Digitalna sigurnost starijih osoba.

Rekao je da će se u nekim župama ići organizirano utemeljenje Župnog Caritasa, te će dostaviti župnicima Statut o djelovanju Caritasa. O Caritasu mnogi imaju iskrivljenu sliku a u biti svaka kršćanska zajednica se treba brinuti za svoje siromašne.

Nakon prezentacije i diskusije posjetili smo Franjevački samostan sv. Petra i Pavla i obišli Muzej i galeriju Gorica. Franjevački muzej i galerija Gorica Livno kulturna je ustanova koja desetljećima skuplja, čuva i vodi brigu o bogatoj kulturnoj baštini Livna i širega područja Hercegbosanske županije u Bosni i Hercegovini. Sastavni dio Muzeja jest galerija sa stalnim postavom slika velikoga bosansko-hercegovačkog slikara Gabriela Jurkića, bogato opremljena knjižnica, pismohrana i fototeka te medicinska oprema fra Mihovila Sučića.

U nedjelju 28.05.2023. godine sudjelovali smo na svetoj misi u župi Vidoši gdje nas je srdačno primio i ugostio fra Ivan Kasalo. Bilo je to jedno i nezaboravno druženje. Hvala Sandri koja je sve ovo lijepo organizirala.

Viki

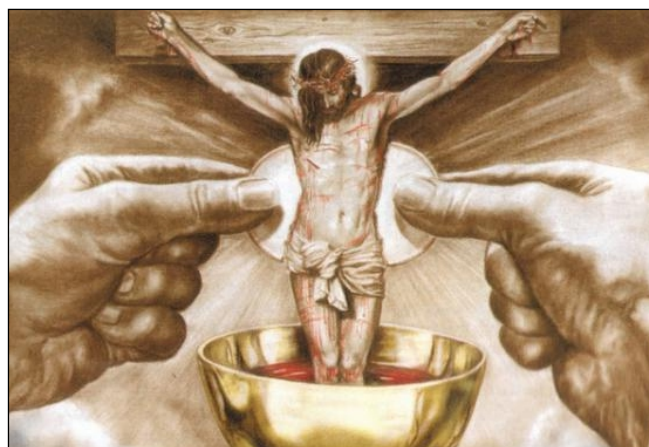
Svečano smo proslavili blagdan Tijelova

Svake godine devetog četvrtka nakon Uskrsa slavi se Svetkovina Presvetog Tijela i Krvi Kristove, odnosno Tijelovo, jedan od značajnijih blagdana u katoličkoj liturgijskoj godini. Taj je blagdan itekako važan za Katoličku crkvu jer je riječ o svetkovini u spomen na ustanovljenje euharistije na Veliki četvrtak. Blagdanom Tijelova želimo obnoviti svoju vjeru u osobu Isusa Krista, Bogočovjeka, koji je u određenom povijesnom času kao jedinorođeni Sin Božji postao povijesnom osobom.

I mi smo kao i svake godine na Tijelovo slavili sv. Misu u kotorvaroškoj crkvi. Okupio se veći broj vjernika (vidjelo se da su mnogi došli iz inozemstva). Misno slavlje predvodio fra Zoran Mandić župnik.

Taj dan imali smo i blagoslov polja i sv. Misu na groblju Draguljići. Na sv. Misi se okupilo oko četrdesetak

vjernika a da se običaj ne ukine za sve “užnare “ bio je pripremljen ručak.

Digitalna sigurnost

U ponedjeljak 12.06.2023. godine u Župnom uredu BDM Kotor Varoša započela je jedna od niza predviđenih radionica na temu „Digitalna sigurnost za starije osobe“ koju provodi Caritas Biskupije Banja Luka. Žene, njih 11, pozdravio je g din Siniša Moreti voditelj radionice U svom izlaganju tj. upoznavanju žena sa predviđenim programom Digitalne sigurnosti kod starijih osoba upoznao je sudionice

što su to društvene mreže, koje su prednosti i nedostaci, beneficije i rizici. Istakao je da društvene mreže čuvaju zdravlje starijih osoba.

Osobe koje su same često pronalaze zadovoljstvo čitanjem na društvenim mrežama, nije bitno da li su to priče, vijesti, recepti, bitno je da pronalaze mala zadovoljstva u tome. Posebno još kad komuniciraju preko društvenih mreža VhatsApp-om i Viber-om sa svojom djecom i rodbinom koja je udaljena. onda je to jedno veliko zadovoljstvo i sreća. Nekada se ljudi nisu vidjeti godinama, nisu se posjećivali. danas ako se ne mogu posjetiti mogu se vidjeti i razgovarati zahvaljujući društvenim mrežama.

Sve sudionice su bile voljne i dalje nastaviti sa druženjem i upoznavanjem još mnogih mogućnosti koje pružaju društvene mreže s posebnim interesom na Viberu i WhatsApp.

Hvala g-dinu Siniši na izlaganju i vremenu koje je proveo s nama.

Viki

Nova kuća u Jakotini

Dana, 19. lipnja 2023. godine posjetili smo Antonelu i Stipu Kljajića u Jakotini. Oni su odlučili prvi pokriti svoju kuću u Jakotini a nakon pokrivanja radove će nastaviti do useljenja. Majstori su vrijedno radili po promjenljivom vremenu.

Fra Juro je blagoslovio ovu obitelj i njihovu novu kuću.

Fra Zoran

Katolici u kotorvaroškom kraju

POVIJEST

Zaključak

Povijesni podaci i pokazatelji svjedoče da je prošlost katolika u kotorvaroškom kraju bila uistinu teška i mučna, i da su se oni odlikovali čvrstinom vjere i nade u konačno bolje sutra. Ti se ljudi pokazuju kao živi organizam, koji se neprestano obnavlja iz istog korijena i donosi uvijek nove plodove. Neki statistički podaci pokazuju kako su ih pogađale razne nevolje, koje su katkad i bitno utjecale na njihov zastoj u

rastu, ali također kako su se poslije toga dizali, obnavljali i rasli. To se osobito jasno vidi iz statističkih tabela napravljenih na osnovu raznih izvještaja, podataka iz šematizma i nekih drugih izvora.

U uvodu sam išao za tim da čitaocima pružim osnovne podatke o položaju, reljefu, hidrografiji, podneblju i prirodi kotorvaroškog kraja. Nakon toga prikazao sam, koliko se moglo i koliko je bilo potrebno, njihov hod kroz povijest

ističući one momente koji su bitnije utjecali na sveukupni život i crkvenu organiziranost. U zasebnom poglavlju ukazao sam na prve tragove kršćanstva u ovom kraju, a zatim nešto opširnije pisao o njihovoj crkvenoj organiziranosti, tj. pripadnosti biskupiji i župi. U sklopu ovog poglavlja bilo je govora o svakoj pojedinoj župi kotorvaroškog kraja, te o pojedinim selima kao župnim jedinicama. U poglavlju o pastoralnom svećenstvu priopćio sam, koliko sam mogao, osnovne podatke o svim svećenicima koji su djelovali u ovom kraju, te o svim onim koji su prihvatili svećeničko i redovničko zvanje a potječu iz kotorvaroškog kraja. Indikativno kazalo prezimena, osobnih imena i zemljopisnih naziva omogućava lakše i bolje korištenje teksta.

Nadam se da će ovaj rad značiti barem skroman prilog boljem poznavanju prošlosti kotorvaroškog kraja i biti poticaj za njegovo cjelovitije proučavanje.

S. Kovačić, Katolici u kotorvaroškom kraju, Svjetlo riječi, Sarajevo, 1989., str. 203.

Proslava Patrona župe Dobretići

DRUGE ŽUPE

Proslavi patrona naše župe sv. Ante Padovanskog u Dobretićima prethodila je pobožnost 13 utoraka sa sv. misom i razmatranjem za svaki utorak 10. 6. i 11. 6. 2023. u 18 sati smo imali prvi i drugi dan trodnevnice. Svete mise je slavio fra

Zoran Mandić, župnik u Kotor Varošu. 12. 6. 2023. treći dan trodnevnice, misu uočnicu za bolesnike slavio je fra Filip Karadža, župnik u Podmilačju.

Dana, 13. 6. 2023. u 9 sati sv. misu je slavio fra Emanuel Radić, župni i samostanski vikar i ekonom u Jajcu. U 11 sati, centralno misno slavlje u nazočnosti velikog broja vjernika iz pougarskog, jajačkog, podnjačkog, kotorvaroškog, mrkonjičkog, lašvanskog i drugih krajeva predslavio je fra Damir Pavić, tajnik Provincije, samostanski vikar i ekonom.

Svih ovih dana Bog je slao obilnu kišu- svaki dan je zalijevao ovaj prekrasni pougarski vrt. 12. 6. i 13. 6. 2023. po zagovoru sv. Ante, Bog je zatvorio nebo kiši, a otvorio nebo svojoj milosti. Mnoštvo ljudi je hodom častilo Boga, u sv. ispovijedi dobili milost oprostjenja grijeha; a u sv. pričesti najizvrsniju hranu za dušu-Tijelo Isusovo- živoga Krista. Bog nas obilno obasipa

svojom milošću.

Neka i zagovor sv. Ante pomogne svima nama u dobivanju što veće milosti od Boga.

preuzeto: župa Dobretići

Bosanski Jordan

I ove nas je godine okupio naš sveti Ivo u ovom našem bosanskom Jordanu..., riječi su provincijala fra Zdravka Dadića na svetkovinu svetog Ive u Podmilačju 24.06.2023. godine. Bosanski Jordan? Nije daleko od istine... Čovjeku je bilo dovoljno da se i lijevo i desno oko sebe okrene i spoznao bi istinu što znači ovaj bosanski Jordan. Mnoštvo ljudi iz različitih krajeva Bosne i Hercegovine, Hrvatske a i iz bližnje i daljnje tuđine okupilo se u ovome nadaleko poznatom svetištu. Iako je većina sigurno već odavno krštena, ipak sa ovoga mjesta odlaze promijenjeni, blagoslovljeni i ispunjeni. Ili bolje rečeno na „novo krštenje“.

Ali da vratimo film dva dana unazad! Četvrtak, jutarnji sati na platou ispred kotorvaroške Crkve: nema koga nema. Tu su oni najmlađi, a i najstariji. Nema sela iz kotorvaroških župa koje nije tu. Svi se rukuju, grle, pozdravljaju a neki čak i krste jer ne mogu vjerovati da je i taj ili ta baš tu. Onako u prolazu se čuje: pa Bože imali kraja ovome svijetu što pristiže. I onda zvuk pištaljke. Ajmo ljudi u Crkvu, fra Zoran i fra Marko su već ušli. Neki već znaju čitav redosljed i raspored unaprijed, a neki pažljivo slušaju svaku fra Zoranovu riječ. A onda onaj najvažniji trenutak, hodočasnički križ se podiže u visine i preuzima svoju vodeću ulogu. Čuje se smijeh, radost, sreća iako mnogi dobro poznaju i dobre i loše strane ovoga puta. Ali što to čovjeka gura i potiče da se svake godine iznova uputi na ovaj put, teško je reći. Sigurno svatko iz neke svoje potrebe, iz nekog svoga zavjeta ili možda iz neke želje koju ni sam ne može objasniti.

Na ulaznoj kapiji se propeo Jako i pokušava prebrojiti koliko nas je to. Puno nas je, sigurno više nego prošlih godina, čuje se priča između dva prijatelja koji više od

10 godina koračaju ovim istim putem. I bijaše tako! I sam fra Zoran reče: Danas nas je oko 250 krenulo na ovo hodčašće svetom Ivi. Ovaj će broj biti upisan u kroniku kotorvaroškog kraja.

Preljepo sunčano jutro i zvuk Bobasa pratili su uspon prema Sokolinama. Prvi razgovori, prve molitve, prva tišina su otpočeli. Neki iskusniji prepričavaju najnovijim hodočasnicima gdje su prvi odmori, gdje se može popiti dobra izvorska voda, koja je “najgora” dionica puta itd. Drugi se odavno nisu vidjeli pa se raspričali, a treći upoznaju neku svoju daljnju familiju. A neki u tišini traže neki svoj unutarnji mir za molitvu. Sav taj put je bio pod budnim okom organizatora a i našeg Josipa (Ope) koji je redovitim signalima pištaljke vraćao svoje hodočasnike u red desne strane. Još par stotina metara i tu je kao uvijek, na ovoj prelijepoj uzvisi iznad Kotor-Varoša, ponosna sokoljska Crkva. Opet zvuk pištaljke ali ovaj put kao zvuk da je vrijeme za jednu malo dužu pauzu. Nakon zajedničke mise i okrepe koju su pripremili restoran Stari Grad (Fikret Tuzlić), iode Grgić (Austrija) i Dragoljub Marić (Švicarska) putovanje se nastavilo prema Viševcima i Kneževu. Vruće je, ali opet svatko svojim korakom gleda naprijed prema svome cilju. Na tome putu u susret dođe i dobrotički zupnik fra Juro Tokalić. Osvježenje njegovim nekadašnjim svojim župljanima ne smije nedostajati.

U Bosni je hodočašće uvijek bilo prepoznato kao žrtva, ne samo u katolika nego i u svim drugim religijama i nacionalnostima. Takvu jednu žrtvu je prepoznao i pravoslavni paroh Rodoljub uiz Živinica, koji je vrata svoje župe otvorio kotorvaroskim hodočasnicima. Naravno da i ovdje nije nedostajala okrepa (sendviči i hladno piće) koji je donirala firma Dermal iz Kotor Varoša, a u Kneževu na bezinskoj firmi nas je pićem počastila firma Laser iz Zagreba. Znamo da je naša Bosna prelijepa, ali prolazeći pješice kroz brda i planine, kroz livade i šume, pored rijeka i potoka, čovjek može još više u tom prelijepom kraju i toj prelijepoj zemlji uživati. Ne samo uživati u mirisu, nego i taj kraj okusiti. Ne može se tako lako proći pored Ciganke a da je čovjek ne poljubi, bili stari ili mladi, prvi ili deseti put. Dan se bliži kraju a večernji zalazak sunca prati svoje hodočasnike do prenoćišta uz rijeku Ugar. Okrepljeni hranom i pićem, mir i tišina su se polako uvlačila u šatore i vreće za spavanje. Uz šum rijeke Ugra zadnji razgovori i smijeh nestaju u noći.

Novo jutro donijelo je i nove snage. Te snage su bile potrebne da bi se došlo do konačnog cilja – svetog Ive u Podmilačju. Zvuk Ugra prati svakog pojedinačno prema

planini Ranča. Mora se stati i pomoliti pred grobom lokalnog sveca jajačkog kraja - Joze Forundije. Postoje razne priče o njemu, od velikog barabe do velikog obraćenika. Kako god bilo, Jozin grob je mjesto gdje vjernici travničkog i jajačkog kraja uvijek zastanu i pomole se. Nekako se u zraku osjećalo da nema još puno do bosanskog Jordana. Još par krivina i tu smo, često se čulo ohrabrenje iskusnog hodočasnika novim mladim naraštajima. Zadnji koraci kroz šumu i pokaza se ljepota Ranča, planine gdje se sastaju Općine Dobretići i Jajce. Kao pravi domaćini svoga teritorija dočekaše jajčani svoje goste i prijatelje iz Kotor-Varoša. I ove godine su na cvjetnoj planini svima ponudili odmor uz domaći grah i piće, kojim nas je počastio načelnik općine Dobretići Ivo Čakarić i fra Juro Tokalić, župnik. Jedna malena curica ubrzava korak kao da želi prva stići na odredište. Na upit je li joj ovo prvi puta, kaže nije nego drugi, a tek joj je 11 godina. Tako malena, a tako ponosna da nije među onima koji su se ove godine prvi puta uputili na ovaj put, nego već ima staža od 2 godine. Probijajući se kroz zadnje šumarke pred očima svih se ukaza toranj nove crkve svetog Ive u Podmilačju. Neki poželješe uslikat taj lijepi prizor, dok drugi zastadoše pred postajama križnog puta, kao da se još dublje žele pripremiti za nešto što

ih u dolini očekuje.

Zadnje spuštanje niz stepenice prema nacionalnom spomeniku Bosne i Hercegovine, prema Crkvi izgrađenoj 1461. godine. Nažalost rat nije ni nju mimoišao. Koncem 1992. godine je potpuno srušena ali uz veliku ljubav štovatelja svetog Ive ponovno je 2000. godine obnovljena.

Što to ima sveti Ivo u Podmilačju da mu toliki svaku godine dolaze? Možda je najbolje zapisao fra Josip Markušić, „Kod sv. Ive u Podmilačju se neispovjedeni ispovijedaju, otpadnici obraćaju, mlaki se jačaju i vraćaju kršćanskoj svijesti. Događaju se obraćenja i milosno Božje djelovanje...“ Sveti Ivo je i u svojoj veličini bio ponizan. Iako jak, ipak slab da bi sebe uzdignuo iznad onoga kome je pripremao put i za koga je rekao: Uskoro dolazi čovjek koji je mnogo veći od mene jer je postojao i prije mene!

Možda je i ovo hodočašće mnogima bio samo znak da iako slabi, umorni i povrijeđeni uvijek svoj oslonac i vjeru mogu pronaći u Onome komu je i sveti Ivo do zadnjeg dana svoga života i sam vjerovao.

Dragan Milišić

Duhovne vježbe bosanskih đakona u župi Sućuraj na otoku Hvaru

Đakoni franjevačke Provincije Bosne Srebrene fra Nikola Livaja, fra Stjepan Orkić, fra Mile Beljo i fra Drago Blažević te đakon Vrhbosanske nadbiskupije vlč. Darko Endrich održali su svoje duhovne vježbe u Župi sv. Jurja mučenika Sućuraj na krajnjem istoku otoka Hvara od 14. do 18. lipnja. Tema duhovnih vježbi bila je „Svećenik nekada i danas“, a voditelj je bio župnik i gvardijan s Petrićevca u Banja Luci fra Domagoj Šimić.

Spomenuti đakoni trenutno obavljaju svoje praktikume. Fra Nikola Livaja je u župi Ljubunčić kod Livna, fra Drago Blažević u Jajcu, fra Stjepan Orkić u Šikari kod Tuzle, fra Mile Beljo u Novoj Biloj kod Viteza, a vlč. Darko Endrich je u Žepču.

Oni će za svećenike biti zaređeni u Sarajevu na Petrovo 29. lipnja. Očekuje se da će ređenje obaviti vrhbosanski nadbiskup i metropolit te apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić.

Nakon svećeničkog ređenja vlč. Darko Endrich slavit će svoju mladu misu u Osijeku, u nedjelju 9. srpnja, fra

Stjepan Orkić u Tolisi kod Orašja u nedjelju 16. srpnja, fra Nikola Livaja u Busovači u nedjelju 23. srpnja, a fra Mile Beljo na Šćitu, općina Rama, na Veliku Gospu 15. kolovoza.

*Sućuraj, 18. lipnja 2023.
Stipo Marčinković*

FRA IVAN ŠARČEVIĆ

Ivan Šarčević, bosanski je franjevac i profesor pastoralne teologije i katehetike na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu. Rođen je u Rumbocima, Prozor-Rama (1963), osnovnu školu završio je u Pleternici (Požega, Hrvatska), Franjevačku klasičnu gimnaziju i novicijat u Visokom, a filozofsko-teološki studij u Sarajevu. Za svećenika je zaređen 1988. Doktorirao je u Rimu 1995. Radio je u odgoju, bio je tajnik i dekan Franjevačke teologije, voditelj Katehetskog ureda Vrhbosanske nadbiskupije, urednik revije Svjetlo riječi, gvardijan na Bistriku u Sarajevu. Sudionik je simpozija i seminara, svojim priložima javlja se u teološkim časopisima, bavi se, između ostaloga, pitanjima naviještanja evanđelja, odnosa vjere i suvremene kulture, međureligijskim dijalogom.

Mnogi ljudi često prigovaraju svećenicima zbog njihovih propovijedi, njihova način i sadržaja govora. Što je to ono što žele da čuju?

Mi smo svećenici dužni spremati se za propovijedi. Svoje vjernike ne smijemo smatrati glupima, niti ih zaglupljivati. Stalno nam treba biti na pameti da Božju riječ, evanđelje, ne prešućujemo, ne iskrivljujemo, ne osiromašujemo niti zloupotrebujemo, kao i da poznajemo ljude kojima propovijedamo, njihove strepnje i želje, njihove strahove i čežnje. Mislim, također, da se ne treba voditi samo ljudskim željama, naime, da govorimo ono što ljudi žele čuti. To zna biti kupovanje, udvaranje ili strah od ljudi.

A s obzirom na Vaše pitanje, što ljudi žele čuti, mislim da smo svi mi, i svećenici, gladni i potrebni Božje riječi. A Božja riječ je istinita, zato je nekada opomena, ukor za grijeh i zlo koje činimo, a uvijek je riječ koja oslobađa, jer

istina oslobađa, a u oslobođenju iz ropstva uvijek je puno milosrđa i utjehe. Božja riječ, a onda i propovijed, kada nas upućuje u istinu, oslobađa nas i ljubi, izvodi nas iz naših zatvora i zaklona, obraća nas i vodi u radost novog života.

Što mislite o stanju Katoličke Crkve u BiH, s posebnim osvrtom na Franjevačku provinciju Bosnu Srebrenu?

Stanje naše Crkve i nas u njoj, demografski gledano, je katastrofalno. To je naše realno stanje. Vidite i znate stanje katolika u kotorvaroškom kraju. Ono što je poražavajuće je posebno teško stanje katolika u entitetu Republika

Srpska. Tu je katolika gotovo nestalo. Porazna je činjenica da se za ljude koji su ostali slabo tko brine. Od koristoljubivih laži nekih političara katolici nemaju koristi. Oni koji nisu protjerani ili koji nisu izbjegli, prepušteni su sebi, i prešutno im se oduzimaju prava, degradira ih se na nepoželjne, ponižava u dostojanstvu. A nijekanje dostojanstva najgori je oblik dehumanizacije. U ovakvim situacijama doista treba imati snage i ostati u svom zavičaju, sačuvati integritet, obitelj, ne zaprljati obraz, zalagati se pri župi.

A što se tiče nas franjevaca i provincije Bosne Srebrene, treba kazati da je zajednica neujednačena, mislim ponajprije na razliku između krajeva gdje uopće više nema ili ima vrlo malo vjernika od onih krajeva u kojim je ostalo više vjernika, ali je opća oznaka drastično smanjenje, a negdje čak i odlazak i nestanak većine vjernika.

Po zvanjima još stojimo relativno dobro, iako «brzo» starimo i novih zvanja je manje. Treba kazati da materijalno stojimo vrlo dobro, vjerojatno najosiguranije zadnjih stoljeća. No, kao i Crkvu u cjelini i narod u cjelini ne snalazimo se najbolje. Ima i objektivnih razloga za to, ali i naše odgovornosti. Neki franjevci dijele sudbinu devastiranog zavičaja i poniženih vjernika, rade i brinu se za njih, nekada su u poslovima koji i nisu primarno svećenički. Oni su se, kako kaže Pavao, «činili sve svima».

Neki franjevci ne žele se suočiti s teškim stanjem, pa uljepšavaju stvari. Neki su zauzeti samo sobom i svojim hobijima. Naša baština, dakle velika crkvena-franjevačka povijest i povjerenje naroda u nas još su prisutni. Baština, međutim, nije puklo naslijeđe, jednom zasnagda osigurani

posjed, nego naslijeđenu baštinu, naslijeđeno dobro treba iznova stjecati i potvrđivati. I nama franjevcima nužno je presabiranje, jer nas određeni problemi sustižu, a mi živimo mirno kao da se ništa nije promijenilo i kao da su drugi dužni da riješe naše probleme oko vjernika, zvanja, školstva i sl.

Trebala bi nam svakako sigurnija vjera i pouzdanje u Boga, u smisao franjevačkoga poslanja i u ovakvoj Bosni. Treba nam pravednija raspodjela poslova među nama i reorganizacija toga posla; više poštivanja jednih drugih, a ne negativna selekcija. Nužno nam je daleko, daleko veća suosjećajnost za socijalne nepravde naših vjernika, ali i drugih ljudi koji su u mnogo većim nevoljama od nas. Ako shvatimo da se u opasnosti, nevolji i oskudici nalazi i naše spasenje, onda je to početak izlaska iz duhovne i drugih lijenosti, ozdravljenje od depresivnosti i besperspektivnosti koja je zahvatila i fratre, a neke mlađe fratre, što je donekle i razumljivo, prisiljava da ostave tešku situaciju svoga kraja, pa napuštaju Bosnu, i radije su župnici po Hrvatskoj, Njemačkoj...

Franjevačka prisutnost u BIH ima duboke korijene. S Vašeg aspekta kakva je budućnost ne samo Hrvata katolika u BIH nego i naših ujaka franjevaca?

Već sam nešto rekao o tome. Još uvijek je veza ujaka i naroda snažna. Fratri dolaze iz naroda i blizina s narodom osnovna je vlastitost bosanskih franjevaca. Franjevci su opstajali jer stoljećima nisu svoje nade ili očekivanja polagali u moć, vlast ili režime. Ponovio bih ovdje ono što je hrvatski franjevac kapucin i jedan od naših najvećih teologa fra Tomislav Šagi-Bunić kazao o bosanskim franjevcima. Bosanski franjevci nikada nisu bili dio «državnog aparata», nisu se «osjećali sastavnim dijelom vladajućih», nego su bili na drugoj strani, «s onima kojima se vlada». «Nije važno» – pisao je Šagi Bunić – «prima li te državna vlast: ako se dogodi da te država ne želi i ne prima, to nije razlog da bježiš pod okrilje države koja će te tetošiti, i da misliš da je tvoj pravi zadatak da pomogneš natrag uspostaviti pogodnu državnu vlast, a u međuvremenu da ostaviš vjernički narod njegovoj sudbini. Važno je, prima li te i treba li te konkretan čovjek, hoće li te oni obični ljudi koji su normalno podložni vlastima; ako te taj običan narod treba i hoće, kako ćeš onda pobjeći u drugu zemlju?»

Dopustite da još malom citira Šagi-Bunića zbog mudrosti koju je izrekao. «Mislim da je ta sastavnica redovničkog modela sv. Franje bila odlučujuća u tome da se povijest Bosne Srebrene odvila onako kako se odvila: franjevac u duhu svoga bića nijednu državnu vlast ne osjeća nečim bitno svojim, on je u biti uvijek na drugoj strani; zato ne ide 'za svojom državom', nego ostaje (ili ide) 'sa svojim

narodom'; njegova prva briga nije kako bi preobratio vlasti, da one duhovno utječu na narod, nego kako bi evanđeoskom duhovnom snagom jačao narod i pomogao mu da se održi u svojoj duhovnoj snazi i unatoč suprotnim nastojanjima državne vlasti.»

Slijedeći misli ovog mudrog franjevca teologa rekao bih da bosanski franjevci griješe ako više nego evanđelje slijede politiku i političare, ako se od politike žele okoristiti, ako narod ne vode u vjeri nego ga izručuju svjetovnim projektima, ili ako je njihov osnovni zadatak da kritiziraju, prosvjetle ili obrate političare. Nitko nema prognoze za budućnost, ne treba ništa idealizirati, ali kršćanska nada na osnovi Isusova uskrsnuća govori da život niče ondje gdje se čini da zlo i nepravda, poraz i smrt imaju zadnju riječ. U vjeri nema te zadnje riječi. Ona je u Bogu. Pritom nema pasivnoga čekanja uskrsnuća, nego valja bit blizak ljudima i zdušno raditi s onima koji su tu, koji su nam povjereni.

U razgovorima s povratnicima ili ljudima koji su prognani ili izbjegli uvijek se proteže tvrdnja da nemaju preduvjete za povratak kao što su obnova, posao, ljudska prava, socijalna zaštita, i dr. Međutim, kada im se obnovi kuća ili im se vrati stan oni se ne vraćaju i to opet pravdaju da nemaju posao, odnosno da nemaju od čega živjeti. I pored svih prepreka kako potaknuti na povratak?

Mislim da treba razumjeti te ljude. Nekom naglom i velikom povratku, čini mi se, ne možemo se nadati u dogledno vrijeme. Ne znam jesmo li mi te vjere i tako organizirani, imamo li takve vođe i jesmo li i mi fratri i svećenici trenutno takvi Jeremije da naviještamo nadu u povratak, i ima li jedan veliki vladar kao što je bio car Kir, da bismo se u velikom broju, i nakon 50 godina deportacije, vratili u svoju domovinu kao što su se masovno vratili Izraelci u VI. stoljeću prije Krista u svoju zemlju, i još daleko opustošeniju nego mi sada s dosta obnovljenih kuća.

Sve važno i veliko u životu skopčano je s rizikom, žrtvama, odricanjem, strpljivom i snažnom ljubavlju. Tako i povratak u prilike koje ne nude uvjete ni posla ni slobodnoga i kvalitetnoga školovanja i uz velike rizike opstrukcije od strane vlasti onih kojih su većina. Naš ambijent, pogotovo politički, ne pogoduje povratku. Pa krvavi se rat vodio da se stvori teritorij očišćen od drugih, tako očišćen da se drugome zatre svaki spomen. Dokle je otrov mržnje i podjela dopro, najgore je u tome što se susjedi, obični ljudi kakao kažemo, uopće ne pitaju gdje su njihovi susjedi, komšije. Pitanje progona i povratka pitanje je kako ponovno vratiti dostojanstvo ljudima nakon sveopćega beščašća i degradacije. Ne mogu nikome zapovijedati da se vraća, mogu predlagati. Smatram da su doista snažni oni koji su se vratili, koji se vraćaju i žive u

svome. Vjerujem da im u tome snaga njihove vjere u Boga također pomaže.

Najčešće se u medijima može čuti kako su sva tri naroda u BiH ugrožena. Slažete li se s time i malo nam pojasnite “ko je koga ugrozio” i zašto?

Da, u ovoj zemlji gdje god je tko manjina, mislim najprije etnička i religijska manjina, jer je troetnički i troreligijski povijesno komponirana ova zemlja, da je ta manjina ugrožena. Krajnje je perverzno, to je nijekanje same vjere, dakle praktična je bezbožnost kad članovi, osobito vlasti većinske etničke skupine koloniziraju, homogeniziraju, obespravljaju ili ignoriraju ljude manjince i pritom još idu u crkvu, krste se ili klanjaju po džamija. I ti mračni ljudi su pritom vrlo poželjni i povlašteni članovi svojih vjerskih zajednica.

Bog u kojega kažemo da vjerujemo, međutim, nije na strani većine nego manjine. Nažalost, to je uzaludno govoriti, jer moćnici, i političari i religijski umišljenici, «uposlili» su samoga Boga, nekada u ubijanja i etničkom čišćenju, danas u podmuklom ponižavanju i huškanju na nedužne ljudi koji su za njih krivi samo što su živi. Mislim da BiH ima iznimnih vjernika, ali je takvih malen broj, a da je među prvim zemljama u svijetu po broju i po proizvodnji najkorajeljih licemjera, praktičnih ateista, pokvarenjaka i siledžija koji su mafijaši, kriminalci i mrzitelji ne samo ljudi drugih naroda nego u konačnom i svoga naroda a sve zaognutim svetim haljinama i s Božjim imenom na usnama. To su ljudi koji uživaju unositi strah drugima, uzrokovati tjeskobu poštenima i malenima. Imaju novac i moć, sve kupuju, tako su kupili i ulogu boga. Jao manjinama u našoj zemlji! To je najveći razlog što ljudi iz nje bježe i u nju se ne vraćaju a niti dolaze živjeti neki drugi. Badava ljepota ako u ovoj zemlji i religije žele staviti đavolsku masku isključivosti na svoje svetinje.

Da li mediji imaju neku ulogu u promoviranju vjere? Kakav je utjecaj medija danas na vjeru?

Složeno je to pitanje. Treba praviti osnovnu razliku između javnih i privatnih medija, iako je doista malo privatnih medija u smislu da su neovisni i slobodni. U nas je sve političko-ekonomski privatizirano, tako i mediji. U tom kontekstu su i vjerski i crkveni i drugi mediji vezani za određene religijske zajednice u rukama pojedinaca, u rukama vlasnika i vlasti koji se bez ikakve zadržke ili samokritičnosti izjednačuju sa Crkvom, narodom ili čitavom nekom zajednicom.

Mediji puno utječu na javni život i na javnu vjeru. Nažalost, kao i u drugim područjima, tako i na ovom postoji velika kontrola glavnih medija i velika autocenzura novinara,

samonametnuti strah. Krajnje je malo obrazovanih novinara, a zastrašujuće malo novinara koji poznaju vjeru, koji, ako i nisu praktični vjernici, ipak poznaju religije, koji su dobronamjerni i otvoreni, koji stalno uče i koji su teološki makar malo verzirani. Imaju tobože neki fakulteti novinarstva koji kroz trideset godina nisu obrazovali ne samo novinare nego uopće slabo kojega stručnjaka. No, obrazovanje je zasebna tema, iako jako važna, jer duhovno opustošenje posebno se tiče školstva. Pa uzmite samo podatak da se u našim vjeronaučnim udžbenicima, koji su svi bez iznimke uvezani iz Hrvatske, uopće ne uči o povijesti kršćanstva i Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini. Pa o čemu mi govorimo onda o medijima i vjeri, ili o povratku u zemlju koja se ne poznaje, u kojoj nije bilo povijesti vjere, koja se čak prezire kao manje vrijedna. Poslušajte samo kako naši ljudi, i naši Kotorvarošani, govore o svom kraju kad su u Hrvatskoj ili po nekim tamo njemačkama... Kao da su nešto krivi ili ih je sram svoga zavičaja i svoje Bosne ili pak agresivno divljački hrvatuju i junače se praznom bahatošću ili primitivizmom...

Da se vratim. Mediji su jako važno sredstvo naviještanja evanđelja, evangelizacije kako u jednu riječ sažimamo sve djelovanje kršćana i Crkve. Nažalost, u medijima i crkvenim je malo evanđelja, a mnogo više nekih religijskih promoviranja vjerskih glavešina, mnogo više prizemnog političarenja i hrvatovanja. Nismo još na stupnju da razlikujemo i odvajamo vjeru od nacije, a i mediji to često onemogućuju i na tom izjednačavanju, ustvari na unižavanju vjere, profitiraju.

Osim tih medija ima prepuno i onih koje bih nazvao «pobožnjačkim» medijima, praporcem što zveči i cimbalom što ječi, onim medijima koji šire bigotnu religioznost, duhovnost koja je tobože uzvišena, sva je puna svetih i lijepih riječi i uzdača, ali s kojima ne možeš razborito ni praktično živjeti. Mediji su to koji te izoliraju od obitelji, od bližnjih, od studija i posla, od svakoga napora da živiš u realnosti. To su mediji takvog pobožnjačkog sadržaja, molitava i slika, s kojima se nikada ne možeš vratiti u svoj kraj niti išta ozbiljno započeti jer te stalno tjeraju da budeš protiv svijeta. Oni su poput analgetika ili opijata koji te drže u stanju otpora, obrane, s prividom snage i uživanja, ustvari u ravnodušnosti i neodgovornosti, tako da niti što novo i veliko tražiš od sebe niti od drugih. Tim se medijima hraniš i štitiš da ne promijeniš svoje mišljenje i praksu, da se ne obratiš od svoga polovičnog obraćenja, da zapravo ne budeš ni od koga ometan u svom spiritulističkom hedonizmu, i nipošto na zadnjem mjestu, da se zaštitiš od sve većeg broja neprijatelja, Crkve, vjere i molitve, jer ti ta obrana od neprijatelja daje privid kako si aktivni član crkve i «muževni» kršćanin.

Politikantski i pobožnjački mediji se uzajamno poštuju i hrane jer imaju iste neprijatelje: svijet i neprijatelje Crkve. A da ne govorimo o tehničkom stanju medija, isprogramiranom varanju i zaglupljivanju publike, ili o medijima koji šire mržnju prema drugima, ili o uhljebljivanju pojedinih skorogovornika koji nemaju nikakvu stručnost a predstavljaju se kao visoki novinari, stvaratelji mišljenja i gospodari znanja.

Dakle, pitanje medija je iznimno važno. Što se tiče naših vjerskih, kršćanskih i crkvenih medija, mislim da bi bilo dobro učiti od novozavjetne žurnalistike i novozavjetnih novinara. Uzmite samo podatak da Novi zavjet ima četiri evanđelja o Isusu Kristu i toliko poslanica o prvim kršćanskim crkvama s posebnim osvrtom na Isusovu osobu i nauk. Postavimo si odatle makar radno pitanje: Koliko naši mediji nastavljaju govoriti o Isusu i kršćanskoj zajednici prema evanđeoskom kriteriju? Uzmite samo kako se pojedini mediji, preko vlasti i moćnih, nameću kao mjerodavni i kako se zagovara samoubilačko medijsko jedinstvo, dakle nesloboda, zatvor jednoulja.

Uz to, pitanje interneta i drugih elektronskih medija, sav taj babilonski komunikacijski metež, posebna je priča. Ono što je za vjernika važno, jest da njegovo prvo i glavno komuniciranje nije što kažu ili što će reći drugi o tome i tome, i o Bogu, nego njegov osobni razgovor s Bogom, slušanje što to Božanski sugovornik u dnu nas, tiho zbori o nama, o drugima, o mom narodu, Crkvi, o temi i problemu o kojem pišem, o svijetu, Božjem svijetu. I toga unutarnjeg novinara treba uvijek iznova, pažljivo i strpljivo slušati. Taj božanski Vjesnik ne služi se lažima niti dobro obavještenim izvorima, nego objavljuje istinu i redovito vijesti koje ni nama ne pašu, ali su oslobađajuće.

Već ste bili jedne prilike na Veliku Gospu u Sokolinama. Što kažete na tako jedan susret gdje ljudi prevale tisuće i tisuće kilometara, a s druge strane ne žele doći i ostati, čak ni oni stariji koji su u mirovini?

Da, bio sam na Sokolinama kao i u Kotor Varošu više puta. A Vi vjerojatno mislite na 2011. kad je na Sokolinama župnikom bio fra Marko Bandalo a u Kotor Varošu fra Anto Šimunović. Tada sam imao Gospojinu na Sokolina i sutradan Rokovo na njegovu groblju. Uvijek je to doživljaj. I ne samo na Sokolinama, nego u raznim drugim bosanskim mjestima. Sokoline su posebno važne, jer ovdje nema nikoga, jedina župa u kojoj još nitko ne živi. I tužno je doista gledati predivne vlašičke obronke, čak i s nešto obnovljenih kuća, sve tako pusto i na zapitati se o tajni ljudskog razarajućeg zla. U kotovaroški kraj sam dolazio više puta a na Rokovo sam imao misu i kad je fra Zoran bio župnik.

Ono što me prvo u takvim zgodama okupljanja sokoljskih i drugih vjernika pogodi jest duboko biblijska i vjernička misao pjesnika i teologa Ivana Goluba: Bog je čovjeka od zemlje napravio, ali od one zemlje na kojoj se čovjek rodi. Sokoljska, kotorvaroška, bosanska zemlja je naša sudbina. Ne treba od nje praviti fetiš, ali sve ono što je uz nju vezano, od potoka i šumskih putova, njiva i pašnjaka, do narodnih legendi, obiteljskih priča, zavičajnih vila do grada Kotora ili Markušićeva Čepka, sve do raznih čuda i priča koje su nam kao djeci razbuktavali maštu, pa sve do grobova naših predaka, to smo mi. Mi smo naš zavičaj i naše sjećanje, obiteljsko i zavičajno sjećanje kamo god išli.

Tim susretima svakako pridolazi vjera, konkretno okupljanje na Gospojinu. Ima tu mnogo simbolike: okupljanje oko majke, kako na majci zemaljskoj zemlji, tako i oko Isusove i naše majke Marije na molitvu, na zavjet, na zahvalu, na prošnju za sretan život nas i naših bližnjih.

Za mene su takvi susreti ne samo lijepi nego i obvezujući. Impresioniran sam, kao što se to dogodi i sutradan na Rokovo koliko ljudi dolazi sređeni i s velikim autima. Poznajem i nešto ljudi i znam da su se većinom, kako kažemo, «snašli», a odavde su prognani i izvedeni s najlonskim vrećicama. Zato uvijek zastajem pred pitanjem hoće li se ti ljudi koji su toliko bili osiromašeni, ojađeni i poniženi, i koji su otišli s najlonskom vrećicom, koji sada dolaze relativno bogati, hoće li se vratiti u svoj zavičaj? Hoće li? Vjera daje snagu, to je sigurno. Nada postoji!

Mi u našem kraju već preko 25 godina pokušavamo kroz naš list Glasnik kotorvaroškog kraja dati informacije ne samo

Ljudima iz našeg kraja nego i drugima. Znamo da su nam uspjesi skromni no bitno je dati prave informacije ali i nadu našim ljudima, što mislite o našem Glasniku?

Mislim da je to dobra stvar, jer u Glasniku budu neki podaci o kraju kojih nema na drugim mjestima. Znam da neki ljudi imaju sve brojeve od početka. Glasnik je također veza inozemaca s rodnim krajem, iako su sada portali još sposobniji da to čine, ali tvrda materija, papir daje jaču sigurnost trajanja.

Što se tiče uspjeha, s medijima se nikada ne zna. Najbolji su skromni mediji. Nikada mi ne znamo što na koga, koja riječ, koji naslov ili koja slika djeluje na dobro. Sjetimo se opet evanđelja! Bilo bi više nego zanimljivo znati koliko je ljudi kroz povijest čitalo Isusova blaženstva i kolikim je ljudima ta «radosna vijest» o Isusovim sretnim ljudima promijenila život

na bolje. Dakle, i urednici i izdavač Glasnika Kotorvaroškoga kraja rade kako znaju s nadom da će ljudi čitajući postajati bolji.

Vaša poruka za bolje sutra...?

Ono što bih rekao samome sebi. Izbrojit ću: biti dobar čovjek, istinoljubiv, neprigibljiv i nepotkupljiv pred moćnicima; dostojanstven u slobodi koju mi je Bog dao; da ne budem vlastohlepan ni častohlepan, da budem darežljiv, a ne sebičan, ne pohlepan za novcem, za tuđim ženama i tuđim tijelom, da ne kradem; da budem strpljiv, pošten i postojan u povjerenom poslu, osjetljiv za ljude u nevoljama, solidaran, angažiran za zajedničko dobro; da budem milosrdno obazriv i prema onima koji su mi učinili neoprostivu nepravdu. I da puno razgovaram s Isusom, u samoći, da ga slušam...

Razgovarala Viki

ZDRAVLJE

Ljekaruša fra Jure Marčinkovića

Čišćenje crijeva i tijela

POREMEĆAJI SPAVANJA PITANJE

Imam smetnje sa spavanjem, pokatkad ne mogu zaspati ili se budim oko 4-5 sati ujutro. Zašto je to tako? Kako sam alergična na lijekove, molim vas da mi preporučite ljekovite biljke koje bi mi pomogle da dobro spavam.

ODGOVOR

Razlikujemo dvije vrste nesanice (insomnia). Jedna je pri usnivanju, da se ne može zaspati, a druga da se ne može odspavati onoliko koliko je potrebno organizmu. Neke osobe imaju obje vrste nesanice. U pozadini su uvijek opterećenja, neki

zadatci koje treba riješiti ili kako se kaže: „Puna glava briga” – problemi i brige stoje iza glave. Ako nedovoljno spavate noću i budite se ujutro oko 4-5 sati, to može biti i naznaka skoroga oboljenja od depresije. Zato je nužno da se detaljno pregledate i posavjetujete s liječnikom. Glede ljekovitih biljaka, još su i naše bake preporučivale za dobro spavanje sljedeće čajeve.

Čaj od korijena odoljena (Valerianae officinalis radix). U šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu odoljenova korijena, ostavite 15 minuta poklopljeno, procijedite, ulijte u termosicu te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte dvije šalice čaja. Nakon tri tjedna, prijedite na neki drugi od navedenih čajeva.

Čaj od cvjetova gospine trave (Hyperici perforati flores). U šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu cvjetova gospine trave, ostavite pet minuta poklopljeno, procijedite, ulijte u termosicu te popijte toplo i na

gutljaje. Pijte dvije šalice čaja tijekom tri tjedna, a zatim nastavite piti neki drugi predloženi pripravak.

Čaj od lavande (Lavandula officinalis). U šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu lavande, ostavite 15 minuta poklopljeno, procijedite, ulijte u termosicu te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte dvije šalice čaja. Nakon tri tjedna, prijedite na neki drugi od ovdje navedenih čajeva.

Čaj od matičnjaka (Melissa officinalis). U šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu matičnjaka, ostavite 10 minuta poklopljeno, procijedite, ulijte u termosicu te popijte toplo i na gutljaje. Tijekom tri tjedna pijte po dvije šalice svaki dan. Zatim odaberite neki drugi preporučeni čaj.

Čajna mješavina AR. Osim navedenih čajeva, korisno je i djelotvorno da 30 minuta prije spavanja popijete 1-2 šalice čajne mješavine od 40 g odoljenova korijena (Valerianae officinalis radix), 20 g hmelja (Humulus lupulus), 15 g matičnjakovih listova

(*Melissae officinalis folia*) i 15 g listova metvice (*Mentha piperita*). Dobro izmiješajte ljekovite biljke pa u šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu mješavine, ostavite 15 minuta poklopljeno, procijedite te popijte što toplije i na gutljaje.

Prehrana. Za dobar san vrlo je važno da četiri sata prije spavanja ništa ne jedete. Za večeru pojedite laganu i nemasnu hranu. Korisno je prije spavanja pojesti jabuku i odmah zatim popiti vruće mlijeko s medom ili jogurt.

Stiskanje ušne resice. Prije spavanja palcem i kažiprstom svake ruke obuhvati se resica uške (mekani završeci uha, do ispod ušne hrskavice). Stisnite srednjom jačinom i držite. Zatvorite oči. Odbacite druge misli i usredotočite se na pritisak. Redovito se brzo zaspi.

ŽIVČANA NAPETOST

(*nervoza*)

PITANJE

Često sam nervozna, ali ne želim uzimati nikakve lijekove, nego bih radije pila čajeve od ljekovitih biljaka. Koje ljekovite biljke pomažu ukloniti nervozu i kako da ih upotrebljavam?

ODGOVOR

Ima nekoliko vrlo dobrih ljekovitih biljaka za uklanjanje živčane napetosti, nemira, uzbuđenosti, nesretnosti, nezadovoljstva, obeshrabrenosti i razdražljivosti. Navodim samo one najvažnije i najdjelotvornije.

Čajna mješavina BU. Uzmite

jednake dijelove cvjetova hmelja (*Humulus lupulus*) i matičnjaka (*Melissa officinalis*) te korijena odoljena (*Valeriana officinalis*) pa dvije male žlice mješavine stavite u šalicu vrele vode, ostavite 15 minuta poklopljeno i procijedite. Popijte po šalicu čaja poslije podne i sat vremena prije spavanja, toplo i na gutljaje. Uzima se tri tjedna i onda se može uzeti jedan od dolje navedenih čajeva.

Čaj od odoljena (*Valeriana officinalis*). U šalicu hladne vode stavite malu žlicu nasjeckanoga suhog korijena i ostavite 12 sati. Podgrijan čaj popijte topao i na gutljaje. Odoljen je najsigurniji lijek za živce, djeluje umirujuće i opuštajuće. Možete ga piti i tijekom dana, ali preporučujem samo dvije šalice, i to prije spavanja. Upozorenje: nemojte nipošto popiti više od tri šalice jer u većim količinama može naškoditi srcu. Uzima se tri tjedna i onda se može uzeti jedan od ovdje navedenih čajeva.

Čajna mješavina BV. Iznimno je korisna i ljekovita mješavina čaja od taheba (*Tabebuia*), katuabe (*Erythroxylon catuaba*) i aloje (*Aloe arborescens* Miller, ako je nemate, uzmite aloju veru). Odrežite svježi list aloje i stavite u hladnjak na +3 °C najmanje pet dana, odrežite bodljike, nasjeckajte list zajedno s korom, izmiksajte i napravite sok. Štapnom mikseru treba dodati malo tekućine da može samljeti, a najbolje je uliti malo čaja od taheba i/ili katuabe pa na kraju sve zajedno izmiješati. Uzmite čašu (2 dl) soka od aloje, dvije šalice čaja od katuabe i dvije šalice čaja od taheba. Sve dobro izmiješajte i popijte preko dana. To je dodatak prehrani, imunost i vitalne tjelesne funkcije nevjerojatno se povećaju, a nervoza nestaje. Taj se čaj može uzimati mjesec dana, napravi se stanica od dva tjedna i kura se ponovi. Poslije toga može se uzeti neki drugi od

navedenih čajeva.

Povrtnica (*Raphanus sativus*). Povrtnicu ili crnu rotkvu dobro operite i jednu na dan pojedite zajedno s korom. Možete je pripremiti i na salatu ili iscijediti sok kojemu se doda malo narančina soka. Njezini ljekoviti sastojci stimuliraju rad jetre i žuči, a uklanjaju neraspoloženje, ljutitost i nervozu, pomažu kod uloga (gihta), reume, išijasa, bolesti slezene, bubrega, pijeska u mokraćnom mjehuru. Smatraju je jednom od najljekovitijih biljaka.

Prah korijena idirota (*Acorus calamus*). Ako se pojavi jaka nervoza zbog preopterećenosti i velike strke, korisno je napraviti kuru od četiri tjedna: pola sata prije doručka, ručka i večere uzmite po malu žlicu praha idirota, a poslije toga popijte nekoliko gutljaja soka od kupina (*Rubus fruticosus*).

Iscjedina šafrana, srčanika, idirota i žutilovke. U bocu širokoga grla od dvije litre stavite 20 niti šafranova cvijeta (*Crocus sativus flos*), 20 g sitno nasjeckana korijena srčanika (gorčice, žute sirištare, lincure, encijana, *Gentiana lutea*), 10 g idirotova korijena (*Acori calami rhizoma*), 5 g cvjetova žutilovke (*Genista tinctoria*) i jednu vrhom punu veliku žlicu mljevene suhe narančine kore. Ulijte u bocu litru prvoklasnoga francuskog konjaka, ostavite dva tjedna na suncu i svaki dan je dobro protresite. Nakon toga procijedite, ulijte u tamnu bocu i dobro

zatvorite. Uzmite nekoliko puta tijekom dana po malu žlicu, ali dnevna količina ne smije biti veća od pet malih žlica. uklanja nervozu, a osobito je preporučujem starim osobama sa slabom probavom.

Iscjedina Isusove krune, odoljena, hmelja, gospine trave i matišnjaka. U bocu sa širokim grlom stavite 50 g Isusove krune (*Passiflora incarnata*), 35 g odoljenova korijena (*Valeriana officinalis*), 35 g češerića hmelja (*Humulus lupulus*), 25 g gospine trave (*Hypericum perforatum*) i 25 g matišnjaka (*Melissa officinalis*). Nalijte u bocu litru 70-postotnog voćnog alkohola („prepečenice“) i ostavite dva tjedna na suncu, a svaki dan nekoliko puta protresite. Nakon toga procijedite, ulijte u tamnu bocu pa spremite na tamnom i hladnom mjestu. Po potrebi na dan uzmite po čašicu kod nervozne nesanice, opće nervoze, raznih uzbuđenja, epilepsije, uznemirenosti

srca, nepravilne cirkulacije i povišenog tlaka. Maksimalna dnevna količina su dvije male rakijske čašice.

Tamjanovo ulje (*Boswelliae aetheroleum*). Mirisi mnogih ljekovitih biljaka pozitivno djeluju kod svih oblika nervoze. Ipak, najviše preporučujem tamjanovo ulje jer ono djeluje umirujuće i osvježavajuće. Preporučivala ga je i Biblija prije više tisuća godina, a i sveta Hildegarda Bingenška (1098.-1179.) davala ga je

bolesnicima kod raznih bolesti. Ona piše da tamjan „razbistri oči i očisti mozak“ pa preporučuje: „samelji tamjan, dodaj lijepog brašna i malo bjelančevina, napravi male krušne kuglice, osuši ih na suncu ili ugrijanom crijepu. Stavi često ove kruščiće na nos i udiši miris, koji će te ojačati, rasvijetliti tvoje oči i ispuniti i očistiti um“. I poznati njemački liječnici u Leipzigu i Frankfurtu pravili su i preporučivali piće od tamjana s vinom ili vodom. Evo tog recepta: „Samljeti tamjana u prah, staviti zimi u čašu vina, a ljeti u čašu vode.“ Preporučujem da u 2 dl vina ili vode dodate malu žlicu tamjanova praha i pijete u vrijeme kad mladi Mjesec počne rasti, i to ujutro, u podne i navečer. Napitak s tamjanom jača pamćenje i mozak, kao i želudac, a njime se najbolje uklanja nervoza.

nastavit će se...

Obiteljski imenar

OBITELJSKI IMENAR

Antun Jarm

Sabina je ime latinskog izričaja, u značenju "podrijetlom iz roda Sabinjana, Sabinjanka". Skraćeni su oblici imena Bina, Binica, Binka, Ina, Inica, Inka, Saba, rjeđe u muškom rodu Sabin, Bino, Binko. Iz svetačkog kataloga poznatije su dvije Sabine: sveta Sabina Rimka. U Rimu i danas stoji poznata bazilika svete Sabine na rimskome brežuljku Aventinu, koja se u povijesnim izvorima spominje u 5. i 6. stoljeću. Sveta je Sabina, prema oskudnim izvorima, bila bogata udovica u Rimu. Na nagovor svoje ropkinje Serafine obratila se i dala krstiti. Godine 120. u vrijeme progona kršćana sama se predala progoniteljima i podnijela mučeništvo. Spomenuta bazilika nosi to

ime vjerojatno po nekoj nepoznatoj utemeljiteljici, a poslije se to primijenilo na sveticu. Spomenan je svete Sabine 29. kolovoza. Druga svetica istog imena u kalendaru je 27. listopada. Također je podnijela mučeništvo u mjestu Avila (Španjolska) za Dioklecijana godine 304. zajedno s bratom Vinkom i sestrom Kristetom. U kalendaru je obično sama 27. listopada.

Sebastijan Latinski je oblik imena Sebastianus, a došao je od grčkog oblika Sebastos, znači čovjek iz Sebaste (Sebasta je ime mnogih mjesta na Istoku). Inače grčka riječ sebastos znači uzvišen, častan, svet, carski. Ime u hrvatskim područjima ima oblike Seba, Sebo, Sabo, Tijan; Sebastijana, Saba,

Seba, Tija, Tijana. Slovenci imaju sažeto Boštjan i Bošt.

O svetom Sebastijanu znamo da je rođen pri kraju 3. stoljeća u Milanu, mučeništvo je pretrpio u Rimu. Po legendi bio je časnik carske tjelesne garde. U 4. stoljeću o njemu je zapisano da je bio "muž pun mudrosti, u govoru istinit, u sudu pravedan, u savjetima oprezan, u službi vjeran, za pomoć uvijek pripravan, u dobroti uzoran, u životnim vrlinama odličan". - Budući da je bio carski časnik, imao je pristup u tamnice i gubilišta. Tu je revno tješio i hrabri uhićene i osuđene kršćane Kad je car doznao da je i Sebastijan kršćanin, osudio ga je na smrt. I to polaganu! Naredio je strijelcima da ga gola privežu

za stup i gađaju strelicama. Ali ne u glavu i srce, da ne bi brzo izdahnuo. Ostavili su ga okrvavljenog i obnemoglog. Brižnošću kršćanke Irene prizdravio je, ali su ga ponovno uhvatili i ubili kolcima. Pokopan je u katakombama i već od početka vrlo je štovan. Nad njegovim je grobom poslije podignuta velika, i danas poznata, bazilika, koju posjećuje svaki rimski hodočasnik.

Sebastijan se časti kao zaštitnik od kuge i drugih zaraznih bolesti. (U pučkim je predodžbama zaraza kao strelica koja čovjeka iznenada zadese.) U srednjem su vijeku nastale i mnoge bratovštine (društva, udruge) koje su pomagale u tada čestim epidemijama, a nosile su svečevo ime. Sebastijan je zaštitnik vojnika, lovaca, ljevača, kamenorezaca i vrtlara. Njegovu sliku ili kip često susrećemo osobito u starijim crkvama. Budući da se radi o aktu, umjetnici su ga redovito prikazivali kao lijepa i skladna mladića. Spomendan mu je 20. siječnja, uvijek zajedno sa svetim Fabijanom, papom.

Servacije Korijen je imenu latinski glagol *servo* - služim, čuvam, spašavam. Izvedeni su oblici su *Servo*, *Vaco*, *Vace*, *Vaci*, *Vacko*. Sveti Servacije jedan je od trojice "ledenih svetaca"; dan prije njega je sveti Pankracije, a odmah nakon njega sveti Bonifacije. Po pučkom vjerovanju oni znaju (usred svibnja) donijeti mraz, hladnoću i kišu. Važno je uočiti da su njih trojica prije gregorijanske izmjene kalendara (1582.) imali spomendane 2., 3. i 4. svibnja, i u te je dane još češće znalo zahaladiti i pasti mraz pa je to pučka meteorologija povezala sa svecima. Izmjena ih je kalendara pomaknula deset dana naprijed, a oni su i dalje "ledeni sveci". Prema životopisu koji je napisan u 12. stoljeću Servacije je rodom iz Armenije. Živio je u 4. stoljeću. Nakon burne mladosti i

završene škole hodočastio je u Svetu zemlju. Vrativši se, odlučio se za svećenički stalež, pošao je kao misionar u Galiju i postao biskup u belgijskom mjestu Tongernu (Tongres). Umro je 13. svibnja 384. u Maastrichtu. Taj mu je nadnevak i kalendarski spomendan. U rimskom martirologiju (popisu svetaca) o njemu je zapisano: "U potvrdu njegove svetosti zimi, dok je sva okolica bila zavijana snijegom, njegov grob nikad nije pokrio snijeg, sve dok mještani nisu nad grobom sazdali lijepu crkvu." Puk ga časti kao zaštitnika od mraza i reume ili ga bar spominje kad u te dane zahladi. Severin se češće susreće u ženskom obliku - Severina. Latinska riječ *severinus* umanjena je od *severus*, a znači ozbiljan, strog, opor pa i ljut. U rimsko vrijeme bilo je to rodovsko ime; nose ga dva rimska cara: *Septimius Severus* i *Aleksander Severus*. U ženskom rodu ima inačice *Ina*, *Inka*, *Rina*, *Rinka*, *Seja*, *Sevka*.

Više je svetaca imenom Severin i Sever. Najbliži je sveti Severin iz Norika (južno od Dunava, između Passaua i Beča). Kalendarski mu je spomendan 8. siječnja. Živio je u vrijeme seobe naroda: rimska je država propadala, a u Europu nadiru germanska plemena, pljačkaju i ruše sve pred sobom. Staro je rimsko stanovništvo u velikom strahu. Tek djelovanjem kršćanskih misionara novodošli i tada necivilizirani narodi

postupno se oplemenjuju. Severin je prema nekim podacima bio ugledan Rimljanin. Živio je neko vrijeme kao pustinjač na Bliskom istoku, a oko 454. dolazi u Norik, a najprije u Asturi (današnji Klosterneuburg). U Noriku je donekle bila uvedena crkvena organizacija, ali su vladali neprestani nemiri i borbe. Ratovali su Germani i Atilini nasljednici (Atila je umro 453.), Severin se iskazao kao mirotvorac među zavađenim stranama. Nije bio svećenik, nego "čovjek dobre volje", laik duboka duhovnog života. Osnivao je monaške zajednice (samostane) i tako formirao suradnike. Već u to vrijeme organizirao je karitativno djelovanje i brigu za bolesnike i uhićenike. Začuđujući su njegovi organizatorski uspjesi među još polupoganskim novim stanovnicima. Nakon njegove smrti njegovi su se učenici - zbog političkih prilika - preselili u Italiju. Uzeli su sa sobom i tjelesne ostatke svojega učitelja. Severinov je grob u Napulju, u njemu posvećenoj crkvi. Umjetnici ga slikaju kao hodočasnika s knjigom i opatskim štapom ili kao propovjednika s križem u desnici. Patron je Austrije, zatim tkalaca platna, vinogradara (utemeljio je jedan od samostana u vinogradarskome kraju, današnjem Mauternu) i zatvorenika.

Drugi je sveti Severin u kalendaru 8. lipnja. Bio je pustinjač pa biskup. Relikvije su mu u katedrali talijanskoga grada koji po njemu nosi ime Sanseverino.

Silvije ima u sebi latinsku riječ *silva* - šuma, gora, premda neki vele da je to tumačenje samo "po uhu". U starorimskoj se mitologiji spominje vestalka Rhea Silvia, majka Romula i Rema, legendarnih osnivača grada Rima. Ime se grana u mnoge inačice muškog i ženskog roda: *Silvio*, *Silvo*, *Silvijan*; *Silvijana*, *Silvija*, *Silva*, *Silvica*, *Cika*, *Vija*; ponekad pogrešno *Sylvia*. Istoj skupini pripada ime

Silvestar, Silvestra (od latinskog pridjeva silvestris - šumski, gorski, gajski).

U kalendaru je sveti Silvije 30. travnja. Živio je u prvoj polovici 5. stoljeća i bio biskup u švicarskom mjestu Martignyju. Umro je godine 462. A sveta Silvija je 3. studenoga. Potječe iz rimske senatorske obitelji i majka je pape Grgura Velikog. Umrla je godine 592. i osobito se štuje na Siciliji.

Sveti je Silvestar na "staru godinu", 31. prosinca. Rimskim biskupom i papom postao je godine 314. za vladavine cara Konstantina. Kao mladić i muž proživio je zadnje Dioklecijanove progone. Dolazi Konstantin i Crkva - nakon tri stoljeća žestokih progonstava - dobiva slobodu. Silvestar je prvi papa slobodne Crkve i među prvim svecima koji nisu bili mučenici. Legenda pripovijeda da je Konstantin izliječio od gube i krstio. Za Silvestrova vremena počele su se graditi u Rimu dvije i danas najpoznatije crkve: Petrova i Ivanova (Lateranska) bazilika.

Sofija ili Zofija; ime je nastalo od grčke riječi sofia - mudrost, znanje. U ruskom ima umanjenicu Sonja, koja se i u nas udomaćila. Drugi su oblici izvedeni od temeljnog imena: Sofijana, Coca, Soja, Soka, Koka, Sova... I bugarski glavni grad dobio je ime po tamošnjoj crkvi svete Sofije iz 6. stoljeća.

Sveta je Sofija neobična

svetica. Njezino štovanje seže u rano doba kršćanstva, ali osim tragova o štovanju, o samoj svetici nema povijesnih podataka. Čini se da se tu radi o zanimljivoj iznimci: pojmu mudrosti dane su značajke osobe, mudrost je pretvorena u alegoričnu figuru - Sofiju i na taj način štovana. I još više: mudrosti (Sofiji) dodane su i tri vrlo štovane "kćeri": Fides, Spes i Caritas (grčki: Pistis, Elpis i Agape; hrvatski: Vjera, Nada, Ljubav), to jest temeljne kršćanske kreposti (vrline). Upravo zato što je sveta Sofija vjerojatnije alegorija negoli povijesna osoba (premda ni to nije sigurno!), ova je svetica izbrisana iz službenoga crkvenog kalendara, ali se pučki, kao imendan i dalje slavi 30. rujna. Spomendan je njezinih kćeri Vjere, Caritas (Ljubavi) i Nade 1. kolovoza.

I danas žive imena Vjera, Vjerica, Vjerka, Vjerana, Vjeran. Žensko ime Karitas najčešće nose redovnice. Ime Nada susrećemo i u izvedenicama Nadica, Natka, Naka, Dada, Dadica.

Tri se Sofijine kćeri tradicionalno likovno prikazuju sa zasebnim atributima i bojama, koji su kao simboli općenito prihvaćeni. Vjera (Fides) slika se s kaležom, križem, knjigom, gorućom svijećom, u bijeloj odjeći. Nada (Spes) slika se sa sidrom, u zelenoj odjeći; Ljubav (Caritas) s plamenim srcem, u crvenoj odjeći. Tako ih opisuje i pjesnik Dante.

Personificiranoj Mudrosti legenda pripisuje i "povijesne podatke". Kaže da je Sofija bila plemenita kršćanka iz Milana. Nakon muževe smrti preselila se s trima kćerima u Rim. Tu su zajedno umrle mučeničkom smrću za vladanja i progonstava cara Hadrijana (117.-138.). Druge legende govore nešto drukčije: da su mučeništvo podnijele sve tri kćeri, a majka ih je pokopala. Ikonografi Sofiju prikazuju

kao majku s troje djece, s palmom (znakom mučeništva) i knjigom u rukama. A časti(la) se kao zagovornica udovica. U kalendaru je još jedna sveta Sofija, djevica i mučenica: 15. svibnja. U literaturi se pokatkad stapa ili zamjenjuje s prvom. Prema škrtim podacima, živjela je i podnijela mučeništvo u Rimu početkom 4. stoljeća, u vrijeme cara Dioklecijana. Po pučkom shvaćanju pripada "ledenim svecima" koji su u kalendaru od 12. do 15. svibnja (Pankracije, Servacije, Bonifacije), kada, po dugogodišnjem promatranju i iskustvu, još zna biti mraza.

I Sofija im se u nekim europskim krajevima pribraja pa je zovu "ledena Sofija" ili ("ledena žena") ili, drugdje, "mokra Sofija". Kad Sofija prođe, može se, kažu, ići bos; neće više biti zime. U pučkim kalendarima imena Sonja i Nada nalazimo 28. ožujka. Nema nekoga jasnog razloga za to, osim toga što istog nadnevka pada malo poznati sveti Spes (ili Speo), benediktinac iz mjesta San Euticio (Italija), koji je živio u 6. stoljeću. Njegovo ime u prijevodu znači - Nada.

nastavit će se...

(O)živimo zajedno ekološku encikliku pape Franje Laudato si'

U okviru USAID-ovog projekta "PRO-Budućnost", koji realizira Catholic Relief Services - CRS, Centar za mirovno obrazovanje – CMO održao je u utorak 6. lipnja okrugli stol pod nazivom "(O)živimo zajedno ekološku encikliku pape Franje Laudato si' u Bosni i Hercegovini!".

Okrugli stol održan je u dvorani Sv. Franje u Provincijalatu Franjevačke provincije Bosne Srebre na Kovačićima u Sarajevu, a njime se na simboličan način obilježio početak postupne izgradnje Pokreta za ekološko obraćenje u okviru istoimenog projekta koji je ove godine pokrenuo CMO.

Pozdravi religijskih velikodostojnika

Nazočnima se obratio moderator događaja Alen Kristić koji je uputio pozdrave i dobrodošlicu te najavio događaj koji je "odgovor na vapaj zemlje i vapaj siromašnih". Također je povezan s Međureligijskim susretom kojega je održao papa Franjo 6. lipnja 2015. u istoj dvorani.

Prvi se sudionicima Okruglog stola, kao domaćin susreta, obratio

provincijal Franjevačke provincije Bosne Srebre fra Zdravko Dadić koji se osvrnuo na susret pape Franje s religijskim predstavnicima u BiH 2015. kazavši kako je današnji susret iskazivanje brige za ono što je Papi posebno drago, a to je očuvanje životne sredine, "naše kuće i zemlje od čijih plodova svi živimo". Kratko je zatim protumačio sadržaj enciklike Laudato si' te učenje Sv. Franje. "Sasvim bi naivno bilo spašavati samo prirodu, a zanemariti samog čovjeka i njegovu duhovnu dimenziju od koje ovisi red, ne samo u njemu već i u društvu te u cijelom svemiru", kazao je, među ostalim, fra Zdravko zaključujući kako se nada da će ovaj susret potaknuti svijest da imamo odgovornost jedni za druge i svijet u kojem živimo.

Sudionicima se potom obratio izaslanik reisu-l-uleme Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Razim Čolić koji je zahvalio za gostoprimstvo te iskazao radost što je u dvorani u kojoj je susreo papu Franju. Osvrnuo se potom na temu susreta ističući osnovne poveznice islama i ekologije. Govorio

je o važnosti susreta s Božjim stvorenjima koji je zapravo susret s "različitim i ravnopravnim svjetovima". "Nemamo ih pravo ugnjetavati i uništavati, već se trebamo dostojanstveno prema njima odnositi. Ljudi su namjesnici Božji na ovom svijetu i trebamo brinuti o sebi, o drugima i o planetu Zemlji, pogotovo što smo obdareni razumom... Čovjek današnjice je zaboravio tu odgovornost koja mu je od Boga dana". Potaknuo je nazočne naglašavajući kako zaštita okoliša može početi u svačijoj svakodnevici jer "ako su ljudi dio ovog problema, onda moraju biti dio rješenja".

Pozdravni govor uputio je i apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori nadbiskup Francis Assisi Chullikatt koji je na početku rekao kako Apostolska nuncijatura u BiH s odobravanjem pozdravlja ovaj važan niz okruglih stolova koji rade na polju podizanja svijesti o (su)odgovornosti vjernica i vjernika za zaštitu okoliša i o nužnosti sustavnog korištenja religijskih ekoloških resursa u svrhu

promicanja pravedne zelene tranzicije bh. društva. Mons. Chullikatt je u nastavku objasnio kako je moralna obveza čovječanstva "dobro se odnositi prema planetu Zemlji jer ga ne baštinimo od naših predaka, niti smo ga dobili na dar od naših roditelja, nego smo ga posudili od naše djece".

"U svojoj neizmjerljivoj dobrohotnosti, Bog nam je darovao Zemlju kao vrt i ne bismo je smjeli pretvoriti u pustinju. Zbog toga je naša dužnost poduzeti hitnu, odgovornu i zajedničku akciju da bismo zaštitili, obnovili i ozdravili 'Majku Zemlju' koja nam je povjerena na upravljanje", kazao je nuncij...

Zatim je riječ uzeo vrhbosanski nadbiskup metropolita i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić koji je na početku istaknuo prigodu okupljanja, a to je "želja i nastojanje suvremenoga čovjeka da se zaštiti njegov okoliš od različitih ugroza koje vrlo ozbiljno prijete prirodnom skladu i zdravim odnosima klimatskih uvjeta, prirodnih snaga i fenomena te održanju životinjskoga i biljnoga svijeta, a sve na štetu života općenito i ljudske vrste".

Objasnio je zatim zašto se Katolička crkva i njezina teologija bave pitanjem zaštite okoliša kazavši kako ono izvire iz njezina teološkog i metafizičkog počela, gdje i nalazi najznačajnije razloge za svoje naučavanje. Čovjek je, za razliku od ostalih stvorenja, stvoren na sliku Božju te njegovo dostojanstvo određuje njegovo poslanje i odnos prema Božjim stvorenjima. "Zato čovjek i u načinu kako čini i radi također treba biti nalik Božjem djelovanju (...) Treba poštovati sva stvorenja jer su Božje djelo, odnosno voljeti ih Božjom ljubavlju zato što su, kao i čovjek, njegova stvorenja, a tek onda zato što su čovjeku

korisna", kazao je mons. Vukšić...

Riječ aktivista

Nazočnima se obratila u obliku video poruke aktivistica i direktorica Fondacije Atelje za društvene promjene – ACT Lejla Kusturica. Ona se javila iz Uloga, s rijeke Neretve na kojoj se, kako je kazala, uskoro planira graditi sedam malih hidroelektrana. "Mi od Neretve ne odustajemo. Ona je prema kazivanju znanstvenika iz cijele Europa, jedna od najvažnijih rijeka ovoga kontinenta, upravo zbog svoje raznolikosti", rekla je Kusturica dodajući kako je u Neretvi samo u prošloj godini pronađeno 1300 vrsta: 24 nove za BiH, a osam za znanost.

Poručila je kako je snažna potreba ujedinjenja što više ljudi protiv onečišćenja rijeka, prirode i čovjeka te nastavak borbe za rijeke i šume jer je to borba i za čovjeka.

Stručna izlaganja

Nakon toga svoja stručna izlaganja sudionicima izložila su četiri panelista koja su iz svoje perspektive – katoličke, islamske, pravoslavne, ali i ekološkog aktivizma – promišljala o tome na koji bismo način zajedno u bh. društvu, crpeći mudrost iz tradicija i općenito backgrounda iz kojeg dolazimo, mogli (o)živjeti viziju, poruku i vrijednosti na kojima počiva ekološka enciklika pape Franje Laudato si'.

Prvi je izlagao fra Marinko Pejić, profesor na Franjevačkoj

teologiji u Sarajevu. Osvrćući se na glavne poruke Enciklike naglasio je nužnost dijaloga između međunarodnih i nacionalnih politika te uključivanje i ekonomije. Ističući „kako nema ekološkog odgoja bez dijaloga na svim razinama... Odgoja koji ne razdvaja ljudsku stvarnost od stvarnosti prirode, čiji smo dio“. Potom je govorio prof. dr. sc. Izet Pehlić, profesor na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici, naglašavajući da je enciklika Laudato si' „poziv na buđenje za međugeneracijsku suradnju... te uvođenje ekološkog odgoja u sklopu vjeronauka i pastoralala“. Prof. dr. sc. Vladislav Topalović, dekan Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta u Foči govorio je o pravoslavnoj ekoteologiji. Posebno je naglasio „Kad se mi kao 'crkveni ljudi' zalažemo za ekološke principe i očuvanje tvorevine, moramo se čuvati šumova u komunikaciji kako ne bismo bili pogrešno shvaćeni da propagiramo korporativne ili zelene politike koje su, vrlo često, manipulativne i cinične“.

Predavanje je održala i članica udruženja Eko akcija te glavna i odgovorna urednica portala Riječ i djelo dr. sc. Svjetlana Nedimović koja je ukazala na zadaću stavlenu pred sve ljude, a to je obraniti planet. Objasnila je kako to podrazumijeva biranje težeg puta i žrtvovanje "nećem većem od sebe", te pozvala da se i "simbolički i fizički" stane uz one koji se suprotstavljaju sili i nepravdi jer, "poput primjerice Čuvara rijeke - oni nisu samo čuvari stvarnih rijeka nego i čuvari tijeka naše povijesti".

Na kraju skupa, nazočne je pozdravio predsjednik Centra za mirovno obrazovanje Zdravko Kujundžija koji je sve pozvao na nastavak druženja uz okrjepu ispred dvorane Sv. Franje.

Kreševo

Subota je, 10. lipanj 2023. S prijateljima idem na izlet u Kiseljak i Kreševo. Vrijeme je mutno, tamni oblaci nas ispraćaju iz Sarajeva. U Kiseljaku nas dočekuju s poznatim „kiseljačkim pogačicama“, a i sunce se probilo kroz oblake. Kad smo stigli u Kreševo već je vruće. Ljubazno nas dočekuje prelijepi ambijent oko crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije i samostana sv. Katarine.

Ulica fra Grge Martića

Kreševo je 55 km sjeverozapadno od Sarajeva. Pripada Županiji Središnja Bosna u Federaciji BiH. Smješteno je na obalama rijeka Kreševčice i Dragušnice. Južnim dijelom općine protječe Crna Rijeka koja se ulijeva u Lepenicu. Nadmorska visina je 640 m. Kreševo je u pravom planinskom ambijentu. Volujak je jugoistočno od Kreševa, najviši vrh je Meorišće (1210 m), Čubren (1097 m). Između Kreševa i Fojnice je Inač. Najviši vrh je Lisin (1437 m). U blizini tog vrha 18.1.1977. u avionskoj nesreći poginuo je Džemal Bijedć, visoki dužnosnik u bivšoj SFRJ. Iz ove planine teče rijeka Kreševčica. Tu su Lopata i Trebac. Na Lopati je planinarski dom. Sarajlije, a i drugi, tamo rado odlaze u branje borovnica. Ove su planine bogate bukvom, hrastom i grabom, a ima jela i drugog vazdazelenog drveća.

Utroba planina je bogata rudama: željezo, bakar, srebro i živa,

kao i mnogobrojni minerali (prema srednjovj. lat. mineralis: koji pripada rudniku) i rijetkim kristalima. Mnogi ljubitelji i skupljači kristala dolaze u Kreševo zbog CITRINA, kojega smatraju „kristalom dobrog raspoloženja“, a kreševsko područje jedno je od rijetkih u Europi gdje je moguće pronaći ovaj kristal. U Kreševu se održava Sajam minerala i kristala svake godine u listopadu.

Ovaj mali grad u Središnjoj Bosni bio je kraljevski, kovački i rudarski. U njemu se talila ruda, kovalo oružje i oruđe te izrađivao nakit. U djetinjstvu sam čula: ako kosa (za košenje trave) nije kreševska nije dobra. Kreševo se spominje prvi put 12. kolovoza 1434. u povelji vojvode Jurja Vojsalića (sinovac Hrvoja Vukčića), kojom pod gradom Kreševom u Bosni; utvrde i zemlje oko Biokova vraća starim gospodarima. Dubrovčani dolaze u Bosnu radi kupovine srebra i 1434. osnivaju svoju koloniju u Kreševu. Kralj Stjepan Tomaš Kotromanić, svojom poveljom, 3. rujna 1444. izdanom u „slavnom gradu Kreševu“, Dubrovčanima potvrđuje određene povlastice. Ostaci starog kraljevskog grada su iznad samostana na brdu Grad. Opasani su bedemima. Tu je, zalaganjem fra Stjepana Buljana, 1996. izgrađena kapelica u spomen na kraljicu Katarinu.

Dolaskom Osmanlija nastavljeno je iskorištavanje rudnog bogatstva. Kako je bilo živjeti dostatno govori činjenica da su fratri za odobrenje gradnje samostana na porti u Istanbulu dali šest tisuća zlatnika, kreševskim osmanlijskim dužnosnicima osam tisuća, a gradnja je stajala tri tisuće zlatnika. U Kreševu je bilo sjedište naiba – zastupnik

sarajevskog kadije te emina – povjerenik za rudarske poslove.

Austro-Ugarska vlada je unijela malo više reda, ali u Kreševu dolazi do zatvaranju rudnika, talionica i mnogi napuštaju Kreševo u potrazi za poslom. No, obrtnički i poduzetnički duh nikada nije potpuno zamro, pa se osniva Kovačka zadruga 1908. To je prvo dioničko društvo u BiH. Na njezinim temeljima, poslije Drugog svjetskog rata izgrađen je Čelik – tvornica kovanog alata.

Kreševo je i danas ima najmanju stopu nezaposlenih u BiH. Veće tvrtke su Stanić Grupacija - proizvodnja i trgovina alkoholnim i bezalkoholnim pićima. EPS Laštro, proizvodi stiropor. Tvornica vapna, Bafas, proizvodi žbuku, ljepila i bavi se grđevinarstvom. Tu su Miličević-

Franjevački samostan

Milfas, i Metalos, metalna industrija...

Crkva i samostan

Franjevački samostan i crkva u Kreševu postoje od 14 stoljeća. Srušeni su u vrijeme progona 1521.-24. Ponovno su izgrađeni, ali su stradali u požaru 7. travnja 1765. Vatra je progutala, zgrade, arhiv, knjižnicu i sve dragocjenosti. Ponovno je izgrađen samostan 1767. Orgulje, prve u Bosni i Hercegovini, nabavljene su 1804. – nisu sačuvane. Nova crkva je građena od 1853. do 1860. Obnovljena je po projektu Karla Paržika, ali je 1963.

morala biti srušena, pa je građena nova crkva i blagoslovljena je 1965. U crkvi su, uz slike iz ranijih stoljeća, djela: Gabrijela Jurkića, Ive Dulčića, Đure Sedera... Drveni kip sv. Katarine je iz 15. stoljeća. Raspelo od Ivana Meštrovića, koji je i autor biste fra Grge Martića.

Uz pastoral, franjevci su uvijek bili i kulturni djelatnici. U Kreševu su otvorili prvu pučku školu 1847. Skupljali su i čuvali sve što su smatrali vrijednim. U arhivu su matične knjige, brojni rukopisni spisi iz teologije, filozofije, retorike i gramatike, kronike, razni zapisnici, rukopisne ljekaruše i dr. Vrlo su brojne isprave. Sačuvano je mnogo pisama uglednih osoba, političkog, crkvenog i kulturnog života.

Knjižnicu uređuju. Ima preko 17 000 knjiga. Sačuvana je jedna inkunabula: Strabonova Geographia, prijevod s grčkoga na latinski, iz 1480. U knjižnici se čuva i djelo Georgiusa Agricolae: De re metallica (Basiliae 1657.). Franjevci su željeli pomoći u usavršavanju kovačkog umijeća u Kreševu. Knjižnica posjeduje djela o povijesti Franjevačkog reda, djela hrvatskih franjevačkih pisaca iz Bosne, ali i iz drugih krajeva. Čuva i mnoge starije periodične publikacije.

Sačuvana prošlost

Tahte su dvije metalne ploče, koje su služile za poziv na molitvu, jer je, za turske vladavine bila zabranjena uporaba crkvenih zvona. Kreševljaci

izgovaraju ta'te. Potkovana jaja su umijeće kreševskih majstora. Kažu, kada naučnik (šegrt) potkuje jaje položio je majstorski ispit, a kreševske ljepotice su znale da je mladić, koji izloži potkovano jaje u prozoru, spreman za ženidbu.

Tu je suvremeno uređen muzej. U njemu su predmeti vezani za rudarski i kovački rad: alat, oružje, nakit, mnogo stvari vezanih za život domaćinstva. Izloženo je sačuvano crkveno ruho, kaleži, križevi, monstrance (pokaznice), relikvijari... U muzeju je i spomen soba fra Grge Martića (Rastovača kod Posušja 1822. – Keševo 1905). Možemo reći da je spisatelj, ali i društveni djelatnik. Pisao je od studentskih dana, a 1856. franjevci ga postavljaju u Sarajevo kako bi kontaktirao s turskim vlastima i predstavnicima drugih država. Govorio je nekoliko jezika. Objavljivao je u periodičnim publikacijama, skupio i objavio narodne pjesme, a prevodio je s francuskog. Epsku pjesmu posvećenu Omer-paši Latasu objavio 1852., „Osvetnici“ – ep, i mnoge, uglavnom epske pjesme. Smatrali su ga velikim književnikom. Napisao je „Početni zemljopis za katoličke učionice“. Knjige njegovih pjesama objavljene su 1888., 1893. i 1895.

Most u Vrancima

Nedaleko Kreševa je selo Vranc, o kojem je nedavno mnogo pisano i govoreno, jer je njihov mještani Ivo Medić (umro u Njemačkoj), svom rodnom selu ostavio novac za uređenje puta i elektifikaciju. U Vrancima je kameni rimski most i nekoliko starih kuća „kaplamuša“, koje su proglašene nacionalnim spomenikom BiH. Uz ove u Vrancima, nacionalni spomenici su: Stari grad-Bedem, Ulica fra Grge Martića (povijesno gradsko područje), Franjevački samostan sa pokretnom

imovinom, Nekropola sa stećcima na lokalitetu Brdo u Deževicama, na lokalitetu Klupe i nekropola sa stećcima u selu Komari te na lokalitetu Kose u Crnićima.

Poznati Kreševljaci

Franjevci su se bavili liječništvom: fra Franjo Gracić, liječnik; kirurg fra Mato Nikolić komu je papa Pio VII. dao dozvolu liječiti u Bosni. Bolnica u Novoj Bili nosi njegovo ime. Fra Petar Marešević, doktor medicine, a titulu je stekao na Bečkom sveučilištu.

U kreševskoj crkvi su tijela biskupa fra Mate Delivića, fra Marijana Bogdanovića. Iz Kreševa je povjesničar fra Ignacije Strukić. Početkom 20. stoljeća dr. Danijel Ban, utemeljio je prvu Hrvatsku čitaonice i društveni dom u Kreševu. Fra Augustin Kristić je povjesničar i etnolog, a dr. fra Augustin Čičić je spisatelj i pjesnik i drugi ...Kreševo trebate vidjeti i doživjeti sve njegove čari. Ispunit će vas ljepota isprepletenosti prošlosti i sadašnjosti.

HUMOR.HUMOR.HUMOR.HUMOR.

Kupio čovjek novog BMW-a i odlučio se malo provozati. Izađe on tako u grad i stane na semaforu, kad ono BUM. Okrene se on i vidi fiću. Pogleda svoj auto i vidi slomljena stop svjetla, spojler, branik iskrivljen. Krene on ljutito prema vozaču fiće. Uхвати ga za kragnu, kad on zavapi: -Nemoj, prijatelju. Pogledaj što voziš, a ja nemam para. Smiluj se! Ovaj se smiluje i pusti ga. Staje malo kasnije na drugom semaforu i opet BUM. Okrene se i ne može vjerovati, opet isti fićo! Krene on sada sa željom da ubije onog drugog, ali ovaj opet zakuka:

- Nemoj brate, molim te, imam ženu i troje djece.

Ovaj se opet smiluje i pusti ga. Krene i opet, na trećem semaforu, BUM. Okrene se vozač BMW-a, a onaj iz fiće mu maše:

- idi, idi, ja sam!

Dominikanac, franjevac i isusovac razmišljaju kako podijeliti jedno jaje, te se na kraju dogovore da će ono pripasti onome tko izusti najduhovniju misao iz Evandjelja.

Dominikanac kucne u jaje i izgovori "E f f a t a ! - O t v o r i s e ! " Isusovac također kucne i izgovori: "Kucajte i otvorit će vam se!" Franjevac kucne, oguli, te proguta jaje uz riječi: "Uđi u radost gospodara svoga."

Jednoga nedjeljnog jutra majka probudi sina i reče mu da se treba spremati za misu. Sin odgovori da mu se ne da ići u crkvu to jutro, a ona će mu da ne govori budalaštine i da se digne i brzo spremi za svetu misu.

*Ali mama - odgovori sin - svi me mrže, propovijedi su dosadne i nitko od mojih prijatelja nikada ne dođe na misu. Majka odgovori:

- Kao prvo, sine, nitko te ne mrzi, osim par nasilnika i ti im se jednostavno

moraš suprotstaviti. Drugo, propovijedi puno znače mnogima. Kad bi ih poslušao, iznenadio bi se kako puno pomažu ljudima. Treće, imaš puno prijatelja u crkvi. Uvijek te pozivaju k sebi doma. Naposljetku, moraš ići, ti si župnik, sine!

Kajgana - doručak za vitku figuru

Stručnjaci za prehranu slažu se da je doručak najvažniji obrok u danu, ali nikako nije svejedno šta tada jedemo. Taj izbor može značiti i hoćete li željenu liniju uspjati

održavati ili ćete se pak debljati – nesvjesni u čemu je problem. Kako piše Eat this, Not that, postoje namirnice za koje nikad ne bismo rekli da debljaju jer ih ubrajamo u zdrave.

Među njima je omiljen doručak mnogima – kajgana. Prije svega, stručnjaci podsjećaju da jaja zaista jesu zdrava i jesu odlična opcija za sve koji bi htjeli smršaviti. Ona nas dugo drže sitima, odličan su izvor proteina, imaju malo kalorija i sadrže hranjive tvari kojih nema u mnogim namirnicama. Problem nastaje kada od jaja spremate kajganu – s maslacem ili s mnogo ulja. Ako u jaja, recimo, stavite maslac i ne gledajući koliko ga zapravo dodajete, tako ćete za doručak pojesti nekoliko stotina

kalorija više.

Nutricionisti kažu da se u praksi pokazalo da oni koji uvide to, lako izgube kilograme nakon što izbace maslac. Dakle, jaja ne treba isključiti iz prehrane, dovoljno je da pri pripremi tavu samo malo poprskati uljem. Tako nećete pretjerati s kalorijama, a imat ćete odličan doručak.

LAŽNA BAKLAVA BEZ KORA

Sastojci: 4 jaja, 1 čaša šećera, 1 čaša ulja, 1 čaša mlijeka, 2 čaše mljevenih oraaha, 1 čaša oštrog brašna, 1 čaša griza
Sastojci za preljev: 600 ml vode, 1 čaša šećera, sok od jednog limuna

Priprema:

Kao mjera za sastojke koristiti čašu od jogurta
Jaja pjenasto umutiti sa šećerom. Dodati ulje i mlijeko, a zatim i suhe sastojke- brašno, mljevene orahe i griz. Sve sastojke dobro izmiješati. Pripremljenu smjesu izliti u kalup veličine cca 20 x 25 cm.

Kolač peći na 180 stepeni .Ovisno o veličini pleha, prilagoditi i pečenje kolača, 25 – 35 minuta.

Pre kraj pečenja pripremiti preljev. Vodu prokuhati sa šećerom nekoliko minuta, a zatim dodati sok od jednog limuna. Vruć kolač zaliti vrućim sirupom. Kolač ostaviti da se hladi na sobnoj temperaturi a prije posluživanja rashladiti ga i u hladnjaku.

 Nema raja bez rodnoga kraja!